

Şeriatla İslam Aynı Şey Değildir - I,II

Prof. Dr. Neşet ÇAĞATAY

ODTÜ ve Eskişehir Anadolu Üniversitesi Öğretim Üyesi

Bize ne oldu da kutsal duygular, çıkar uğruna ayaklar altına alınıyor, her önüne gelen din bilginliği taşıyor? 1927 Ekim’inde Türkiye’nin nüfusu 13.5 milyondtu. Önce İstanbul’da, sonra Ankara’da olmak üzere bir tek ilahiyat fakültesi vardı. Sözde bunlara öğrenci yetiştirecek imam okullarında çok azdı, ama baş bohçalama da tarikat da yoktu. Gitgide sözde din okulları arttı. Bu gün 30 kadar ilahiyat fakültesi, yedi yüze yakın da imam okulu vardır. Bu imam okullarının orta kısmı kalkmasın diye, Türkiye’de zorunlu eğitim hâlâ beş yıldır. Oysaki zorunlu eğitim, İzlanda’da, Norveç’te, İsveç’te, Danimarka’da, Finlandiya’da, Hollanda’da, Belçika’da on bir yıldır; yani 17-18 yaşına kadar gençlerin okula gitmesi zorunludur. Türkiye’de yüz bin kadar da Kuran Kursu vardır. Buralarda 605 sayfalık Kuranı Kerim’in bir sözcüğünün (kelimesinin) anlamı bile öğretilmeden okutulur, ezberletilir. Üstelik kendilerine çağdaşlık, fen, teknik aleyhtarı fikirler aşılanır. Bu düşüncelerle yetişmiş bir yazar, bir TV kanalında “Ben 2. Mahmud’u hiç sevmem” diyordu. Doğrudur, o büyük hükümdar yurttaşın eğitilmesini devlet görevi sayan, orta eğitim okulları, tıp, mühendislik okulları açan ilk devlet adamı idi. O Avrupa’ya öğrenci yolladı, asalak Yeniçerileri kaldırdı.

Bu tür kişiler Atatürk’e de düşmandırlar; çünkü O ulusu uyandırmaya çalışmış, vatanımızı düşmandan kurtarmıştır.

Bize ahireti, kainatı, Tanrı’nın sonsuz gücünü anlatan Kuranı Kerim’dir. Tanrı katında, seçilen peygamberlere gönderilen vahiylerin

birleşmelerinden oluşan dört kitap vardır. Bunlar Hz. Musa’ya yollanan Tevrat, Hz. Davud’a gönderilen Zebur (Mezmurlar), Hz. İsa’ya gönderilen İncil’ler ve Hz. Muhammed’e gönderilen Kuran.

Bunlardan Hz. Davud, yeni bir din getirmemiştir. Zebur, dualarla ilahileri kapsar. Yine bunlardan hiçbiri sağlam metinler değildir; çünkü Tevrat, Mısırlı Hz. Musa’nın ölümünden 500 yıl sonra; İnciller de Hz. İsa’nın ölümünden 60-90 yıl sonra kaleme alınmıştır. Kuranı Kerim’in bir harfi bile değişmeden günümüze dek gelmiştir.

Öte yandan sadece İslamiyet, Tanrı’nın her yerde hazır, nazır, mekandan arınık olduğunu bildirmektedir. Hristiyanlıkta ve Yahudilikte soyut bir Tanrı kavramı yoktur. Tanrı’ya yapılan yakarılar, kutsal ruhtan gebe Meryem’in doğurduğu, Allah’la aynı cevherden olduğu söylenen İsa’ya yapılır; ama bu Tanrı’nın oğlu İsa, Kudüs’te Romalıların en yetkili mahkeme kurulu Sanidrin’in suçlu bulması üzerine, Roma İmparatoru Tiberyus döneminde, Yahuda bölgesi Valisi Pontius Pilatus’un kararıyla 31 yaşında çarmıha gerilerek öldürülmüştür.

Adem ve Nuh peygamberlerden sonra, tek tanrı inancını yaymaya çalışan Mezopotamyalı Hz. İbrahim, cariyesi Hacer’den doğma büyük oğluyla Hicaz’a gidip Kabe’yi yapmışlar; bu oğlu İsmail orada kalıp Hz. Muhammed’in dip dedelerini oluşturan Hicaz Arapları’nın dip dedesi olmuş; Hz. İbrahim’in nikahlı karısı Sara’dan doğma küçük oğlu İshak, Kudüs böl-

gesine yerleşmiş, bunun oğlu Yakup'un bir adı da İsrail olduğundan, bu soydan gelme Mısırlı Hz. Musa'nın kavmine İsrailoğulları denilmiştir.

Günümüzde, anlamları üzerinde fırtınalar kopartılan, "Din elden gidiyor, şeriat isteriz" naraları atılan yüce dinimiz İslamiyet için, birtakım cahil kişilerin ileri sürdükleri tarikat, şeriat, din, hukuk, sarık, sakal, cüppe, baş bohçalama, imam nikahı gibi konular üzerinde açıklamalar yapmak istiyorum.

Parti başkanı, milletvekili ya da bakan olmuş kişiler, ellerinde tespih, keçi sakallı, başta takke, en iyi Müslümanım diye kasıla kasıla ortalıkta geziyor; din, şeriat, tarikat vb. konular üzerinde ahkam kesiyorlar; bilgisizliklerini sergiliyorlar. Halk ise hiçbir şey bilmiyor.

Kuran-ı Kerim'de din ile İslam, fıkıh ile şeriat eş anlamlıdır.

İslam hukukunun eski adı, fıkhıdır. Mecelle'nin birinci maddesinde fıkıh "Mesail-i şer'iyeyi amelîyeyi bilmektir" diye tanımlanır.

Biz Anadolu Müslümanlarının inandığımız Hanefi mezhebinin kurucusu İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin tarifine göre fıkıh, kişinin, yararına ve zararına olan hükümleri, yani haklarını ve ödevlerini bilmesidir.

Böylece, şeriat, fıkıh ve İslam hukuku aynı anlamdadır. Bunların kapsadığı, kuralları, fakih denen insanlar tanımlar ve saptar.

Din nedir? İslam nedir? İman nedir?

Kuran-ı Kerim'in pek çok yerinde, din ile İslam ve mümin, aynı anlamda alınmıştır. Burada din doğal olarak İslam dini demek olduğundan, aynı anlamda alınması doğaldır.

Din, tek başına, bütün dinler için soyut bir kavramdır. İslam dini deyince, İslam dininin ana temellerini kapsar, İslam dininin temeli; Namaz, oruç, hac, zekat ve kelime-i şahadet, olmak üzere beştir. Ama sadece kelime-i şahadeti, hatta sadece kelime-i tevhid-i, yani "Lailahe illallah" ya da "Eşhedü en lailahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abduhu ve Resuluh" yani, "Tanıklık ederim ki, Tanrıdan başka tanrı yoktur. Yine tanıklık ederim ki Muhammed onun kulu ve elçisidir". Bir kişi, bu ibareyi ömründe bir kez, inanarak, yüksek sesle söylerse Müslüman olmuş olur. Elbette

İslam dininin öteki dört temelini de gücü yettiğince yerine getirmeye çalışması gerekir. Bunları ihmal eder ve yerine getirmezse, o Müslüman günahkar olur, kafir olmaz, dinden çıkmaz. O Müslüman günahını affettirmek için tevbe eder ve bağışlanmasını ister. Mağfireti bol olan Allah böyle durumlarda kullarını affedeceğini söylüyor. Anadolu Türklerinin mezhebi olan Hanefi mezhebine göre bir Müslüman dinden ancak Allah'ı inkar ederse ve sebepsiz insan öldürürse çıkar, kafir olur. Bunlar dışındaki suçlar için günahkar olur. Suudilerin mezhebi olan Hambeliliğe göre namaz, oruç gibi dini yükümlülüklerini yerine getirmeyen kafir olur, dinden dönenler de öldürülür.

İslamın bu beş temelinden başka imanın altı temelini de bilinmesi gerekir. Onlar Amentü'de bildirilmiştir ve sadece inançtır. bunlar Tanrı'ya, peygamberlere, meleklerle, kutsal kitaplara, ahiret gününe ve kaza ve kadere inanmaktan ibarettir. Cenab-ı Allah, İslama göre amel imandan bir parça değildir, yani dini görevleri uygulamak ayrı, inanç ayrıdır.

Ulu Tanrı, Nisa süresinin 31., Necm süresinin 32. ayetinde ve Şüra süresinin 37. ayetinde, Müslümanların büyük günahları dışındaki bütün günahlarını affedeceğini buyuruyor. Hz. Peygamber bunları açıklarken, hatta diyor, "bunlar zina ve hırsızlık bile olsa".

Öte yandan Hz. Peygamber, "Ben geniş ve kolay bir dini yaymakla görevlendirildim, İslamı zorlaştırmayın, kolaylaştırın, müjdeleyin, nefret ettirmeyin" buyuruyor.

Şimdi şeriat, fıkıh ve İslam hukuku konularına gelelim:

Bugünlerde malum kişiler, İslam tarihinden, mezhepler tarihinden ve İslam hukukundan (fıkıhtan) haberi olmayan kişiler "Şeriat dindir, şeriata sataşmak dine sataşmaktır" gibi ahkam kesiyorlar. Şeriat, kesinlikle din değil, din ayrı şey, şeriat ayrı şeylerdir.

Din ve iman, İnanç konusudur; dinin beş, imanın altı temeli vardır, değiştirilemez. Reform yapılamaz, ancak inanılır. Din gereklerini yerine getirmezseniz günahkar olursunuz, dinden çıkmazsınız. Şeriat, İslamda izlenen geniş yoldur, lügat anlamı da budur. Fıkıh, İslam hukuku ve şeriat aynı anlamdadır; şeriat, fıkıh ilminde şöyle

tarif edilmektedir. Fıkıh ilme, mesail-i şer'iyeyi amelîyeyi bilmektir. Fıkıh ilme, mesail-i şer'iyeyi amelîyeyi bilmektedir. Yani, yürürlükteki şer'i sorunları bilmektir. Şeriat ve fıkıh, toplumun uyacağı yaşam kurallarının hepsidir. Bu kuralların çok azı Kuran'da da vardır ama belki binde biri.

Kuran'da yer almayan öteki şeriat kuralları, fakih dediğimiz, o dönemlerde okul, kitap olmadığından, çırak, kalfa, usta hiyerarşiyle yetişmiş kişilerce kendi görüşlerine göre düzenlemiştir; yani Tanrı buyruğu değil, insanların sözleridirler. Bu kurallar, İmam Şafii'nin dediği gibi "zamanın değişimi ile hükümler değişir" kuralına göre değişmiş durmuşlardır. Oysa ki din kuralları kesin olarak değişmez. Bu niteliklerinden dolayı kesinlikle din ve şeriat aynı değil, ayrı şeylerdir. Şeriatı istememek dini istememek değildir. Şeriatta hakkın ve adaletin dağıtımı ve korunması çok yetersizdir. Şeriatta, yani İslam hukukunda mahkemeler tek hakimlidir, çok hakimli hiç mahkeme yoktur. Bu hakim, ceza, hukuk, iş, ticaret vb. davaların hepsine de bakar. Mahkeme usulü yasalar hiç olmamıştır. Yanlış kararları düzeltecek Yargıtay, Danıştay, Anayasa Mahkemesi gibi üst mahkemeler yoktur. Hele savcılık kurumu hiç olmamıştır.

Böyle bir hukuk sistemiyle hak hukuk nasıl korunur? İşte bundan dolayı 1840'lı yıllar-

da Avrupa'dan, Avrupa'nın dinî olmayan/ laik yasaları alındı. 1869'da 85 maddelik "Mecelle" çıkarıldı ama bu, sadece Hanefi fıkhına göre ve çok eksikti. Aile hukuku, ceza, vakıf, miras vb. konular yoktu.

Esasen üçte biri Şii-Alevi olan yurttaşların oluşturduğu nüfusumuzun yüzde 99'u Müslüman Türkiye'de kimse İslam dinine karşı değildir. Din elden gidiyor, şeriat isteriz diye çığırtkanlık yapanlar, kendi istedikleri biçimdeki dini kılığı, kuralları, yani başta sarık, sırta cüppe, süpürge sakal, elde tespih, kadınların başları bohçalanmış, topuklara kadar mantolar giymiş, tarikat şeyhi bozuntularının kol gezdiği imam nikahı denen İslama aykırı yöntemlerle dört kadınla evlenme, bu kadınları ve çocuklarını rezil, sefil bir yaşam sürdürmek isteyenlerin İslam biçimi isteklerinden başka bir şey değildir. Yoksa yetmiş beş yıldır. Türkiye'de kimse kimsenin dinine, imanına bir şey dememiştir. Tersine, kendi halindeki yurttaşlara niçin bizim istediğimiz gibi giyinmiyor, hareket etmiyor, halkı kandırmaya çalışmıyorsunuz diye sataşanların zulmü var bu ülkede. Onların inandıkları şeylerin hiçbiri İslam dinine uygun değildir. Yarınki yazımda bunları birer birer ele alacağım

Cumhuriyet Gazetesi 5.3.1997

Akıl inançtan, bilim dinden bağımsızlaşmadıkça, özgür düşünce, kişi davranışlarına egemen olamaz. Bu gerçek, hiçbir zaman gözden uzak tutulmalıdır.

Dünkü yazımı "Onların inandıkları şeylerin hiçbiri, İslam dinine uygun değildir" diye bitirmiştım. Şimdi bunları birer birer ele alacağım.

Kimi kadınların baş bohçalama işi

Kuran-ı Kerim'in neresinde, saçınızın kılını, telini göstermeyin deniyor? Baş örtüsü, kendilerine cinsi taciz yapılabilen cariyelerden, hür kadınları ayırmak için, İslamın emredilişinden 15 yıl sonra gelmiştir. Ta Sümerler döneminden beri hürler başını örter, hemen hepsi Müslüman olan cariyelerin başlarını örtmeleri yasaktır.

Örtenlerin o zamanlar kulağı kesiliyordu; çünkü onlar maldı, sataşmak hürlerin hakkıydı. Ulu Tanrı, erkeklere de hür kadınlara bakmaktan gözlerinizi sakının diyor.

Marifet, kadınları çuvala sokup pislikten korunmak değil, kadın çıplak bile olsa ona bakmaktır. Niye bunu yapmıyorsunuz?

Sakal meselesi

Sakal bırakma Tanrı emri değildir, sünnettir ve Mezopotamyalı puta tapıcı Asurlulardan gelmez, dini inançları gereğidir. Bugün Hindistan'daki Sih meshebindekiler de vücutlarındaki kılları, tüyleri kesmezler. Asurlular, dince yasak olduğundan genç yaşta sakallarını kesmediklerinden onlara "kara başlar" deniliyordu. Erkeklerin uzun sakal bırakması, Yahudilerde adetti. Hz. Musa'nın heykellerine dikkat edilirse sakal göbektir. Hz. Muhammed kısa bir sakal bırakmıştır, çünkü o zamanlar ustura, jilet yoktu. Eğer olsaydı temizliği çok seven Hz. Peygamber her gün traş olurdu. Ben bu konuyu, bir yazımda 1961 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı dergisinde uzun uzun anlatmıştım.

Tarikatlara gelince

Arapçada tariyk; yol, Tarikat, çoğul olarak yollar demektir. İslamiyette dokuzuncu yüzyılda ortaya çıkmıştır ve o zamanlar bilinçli ve namuslu tarikat sahipleri çok iyi rol oynadılar. Okulların, kitapların, yayın araçlarının olmadığı o dönemlerde cahil halkı doğru yola, hakkın yoluna düşürmekte güzel görevler yaptılar.

Bugün böyle kişilere hiç mi hiç gerek yoktur. İlkokuldan lise son sınıfa dek 8 yıl din dersi okutuluyor, her ilçede müftüler var, onlardan bilgi alınabilir. En iyisi, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayınladığı mükemmel "ilm-i hal" kitapları var, açıp okunarak sorunlar giderilir. Dini konularda dürüst ve bilgili kişilerin yazdıkları (yobazların değil) eserler var. Son yıllarda ortaya çıkmış bilgin tarikatçılar pek yok. 20-30 yıl önce Adana'da biri, Biberiye tarikatı kurup, müritlerine biber yedirip tören yaptırıyordu. Bugünlerde de bir dönerci tarikat kurdu, neler yaptığı hala medyada konu oluyor. Son yıllarda çok ün yapmış bir ruh hastasının neler yazdığı konusunda adliyede, üniversitenin bilirkişisi olarak 500 rapor yazdım, onu en iyi ben bilirim. Yazıları birer söz

boğuntusudur. Meshepler, Hz. Peygamber'den 25 yıl sonra ortaya çıktı. Hz. Peygamber'in amcası oğlu ve damadı Hz. Ali ile Peygamber'in eşi Ayşe ve Muaviye ile Hz. Ali ordularının karşı karşıya geldikleri Cemal ve Sıff'in savaşlarında 92.000 Müslüman birbirini öldürdü. Bu günkü din tüccarı bazı partilerin yolu da öyle. Allah akıl fikir versin, ülkemizde sağduyu egemen olsun da beyhude yere Müslümanlar birbirini öldürmesin. O savaşlarda önce Şia, Hariciler ve Sünniler vardı. Ondan sonra geçen 50-100 yıl içinde dört Sünni, üç Şii ve bir de Hariciler denen sekiz mezhep ortaya çıktı. Mezhepler önemlidir; çünkü her birinin ayrı ve birbirini reddeden ciltlerce fıkıh, yani hukuk sistemleri vardır.

Türk ulusu, Büyük Selçuklular'dan beri, 1050'li yıllardan beri, İslam hukukunun yani şeriatın onda birini bile uygulamamıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nda, şeriatın sadece evlenme ve boşanma gibi ancak biri uygulanmış; gerisi, Türk'e özgü gelenek ve görenek hukukuyla yürütülmüştür. Bu uğurda "Kavaniyn-i örfiye" adı altında 150 kadar yasa yayımladılar. Bunlardan Kuran'a aykırı hükümler bir hayli vardır. Kuralların kimileri için Şeyhülislam Nisa Suresi'nin 59 ayetine göre **Bu mesele şer'i mesele değildir. Ülul'emr (hükümdar) nasıl emretmişse öyle uygulamak gerekir**" biçiminde fetvalar bile vermişlerdir. Bu gün Ülul'emr, devlettir, hükümettir, T.C. yasalarıdır. Onlara uymak gerekir. Tarikatlara hiç gerek yoktur, onların bildiklerinden daha çok bilgiler "**ilm-i nam**" kitaplarında açık seçik ve yeterli olarak vardır.

İmam nikahı konusu

Günümüzde, türlü yollarla milletvekili olarak Meclis'e giren, İslamiyeti, Uğru Abbas, Gövercin, Deve ve Şeyh Ahmed'in Vasiyetnamesi gibi uydurma kitaplardan öğrenen, İslam ve Mezhepler tarihini, İslam hukukunu (fıkıh)bilmeyen kimi kişiler, milletvekili olunca herşeyi bilirim sananlar, dokunulmazlık zırhına da sarılarak, din, şeriat, imam nikahı konularında ahkam kesiyorlar. Bu, bir kere ayıptır.

İslamda, imam nikahı ya da İslami nikah diye birşey yoktur. Bir Müslüman, evleneceği hanımı yanına alır, o bölgede kendilerini tanıyan iki kişiyi bulup "Şahit olun, biz evleniyoruz" derse nikah tamam olur. O iki kişinin tanıklığı, doğacak çocukların nesebi, boşanma, nafaka,

miras konularında gerektiği içindir. Ama denecek ki biz Müslümanız, bir hocaya dua ettirmeyecek miyiz? Tanrı herkesin dilinden anlar, kulları ile kendisi arasında aracı istemez, İslamın ululuğu da buradadır. Evlenen kişi ellerini kaldırıp "Ya Rabbi! Biz evlendik. Bizi mutlu kıl, hayırlı evlatlar ver, bol rızık, geçim, dirlik ver" gibi şeyler söyler, iş biter, en güzel dua edilmiş olur.

Hz. Peygamber döneminde Arap Yarımadası'nda birkaç yıl içinde yüzbinlerce kişi Müslüman oldu. Hiç kimse onların hiçbirine "Siz kafir iken evlendiniz. Size İslam nikahı kıyalım" demedi. Öte yandan, Osmanlılar döneminde 500 yıl kadılar, müftülerin el kitabı olan Mülteka adlı eserde "Bir Yahudi, bir Hıristiyan ya da başka dinden bir çift Müslüman olursa onların Müslüman olmadan önceki nikahları geçerlidir, ayrıca bir nikah kıyılmaz" deniyor... Öte yandan, bu günkü Medeni Yasa'ya göre kıyılan medeni nikah daha sağlam, kaydı kuldu var, yasaya bağlı. Bu kolaylıklarla aile fertlerinin nüfus cüzdanı almaları, askerlik işleri, ölüm-doğum vb. konularda disiplin getirilmiştir.

İmam nikahıyla birden çok evlenme işi

Bu da İslam hukuku bakımından tutarsız ve geçersizdir. Söyle ki: Kuran-ı Kerim'in Nisa Suresi'nin 3. ayetinde "Eğer (kendileriyle evlendiğinizde) yetimlerin haklarına riayet

edememekten korkarsanız, beğendiğiniz (size helal olan) kadınlardan ikişer, üçer, dörder alın.. Yahut da sahip olduğunuz (cariyeler) ile yetinin, bu, adaletten ayrılmamanız için en uygun olandır" denilmektedir.

Ayette görüldüğü gibi bu dört kadınla evlenme, emir değil, zorunlu durumlarda bir izindir. Öte yandan, yine Nisa Suresi'nin 59. ayetinde "Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Peygamber'e ve sizden olan Ülül'emre de itaat edin" deniyor. Burada Ülül'emr, yönetici, devlet ve yasalar. Türkiye'de Ülül'emr, yani devlet, hükümet ve yasalar, bir kadınla evlenilebileceğini saptamıştır.

Bu durumda, T.C. yasaları, birden çok kadınla evliliği kaldırmıştır. Buna göre bugün Müslüman bir kişi imam nikahıyla evlendim diyemez; bu, İslam dinine, Allah'ın buyruğuna aykırı olur.

Ey dini bilmez, oy avcısı din tüccarları! Her şeyi dinin içine ya da dini her şeyin içine sokup durmayın. Din ve inanç ayrı, toplumu düzenleyen yasalar ayrı şeylerdir. Avrupalılar bunları birbirinden ayırdıkları için bizden ileri gitmişlerdir. Bugün bütün teknik aletlerde, tıpta onlara muhtaç duruma düştük. Zaten akıl inançtan, bilim dinden bağımsızlaşmadıkça, özgür düşünce kişi davranışlarına egemen olmaz. Bu gerçek, hiçbir zaman gözden uzak tutulmamalıdır.

Cumhuriyet Gazetesi 6.3.1997

ede, aralarında, Mısırlı, İranlı, Azerbeycanlı ve Bulgar talebelerin de bulunduğu çok sayıda yabancı öğrencilerin de öğretim gördüğü de belirtilmektedir (80). Buna benzer haberlerin Birleşik Amerika Basınında da (81) yer alması Atatürk devrinde gerçekleştirilen Üniversite Reformu'nun, şöhretli Alman ve diğer profesörlerin İstanbul Üniversitesi'nde görev almalarının, o zaman Avrupa ve Amerika'da pek mühim bir olay olarak karşılandığını göstermektedir.

Tıp Tarihi açısından çok mühim olan bu olayın ilmi bir değerlendirilmesi yapılmak istenirse, bunun geçmişteki benzerleri ile mukayese edilmesi gereklidir. Aynı şekilde, politik nedenle, M.S. 489 yılında Bizans'tan kovulan Nestorien Meshebi mensubu din ve ilim adamları Sasaniler tarafından kabul edilmişler ve Sasani İmparatoru I.Ş (pür'ün tesis ettiği Bağdat'ın doğusundaki Cundişapur şehrinde yerleşerek büyük bir tıbbi merkezin doğmasına sebep olmuşlardı (82). Eski antik tababete ait eserlerin tecrübesinde ve Abbasiler zamanında Bağdat'taki İsl (m tercüme merkezi ve tıp ekolünün kurulmasında Cundişapur'dan gelen ünlü hekimlerin oynadıkları rol o kadar büyüktü ki, onların başlattıkları antik devir eserlerinin tercüme devrinden sonra Farabi, ar-Râzi, İbn Sinâ, al-Biruni gibi büyük Türk-İslâm alim ve hekimlerinin yetişmesine ve 10. yüzyılda İslâm rönasansının doğmasına sebep oldular (83). Sonradan İslâm rönasansını, İslâm kültürünün tesiri ile 15-16. yüzyıllarda ortaya çıkan Avrupa'daki rönasans takip etti (84).

İslâm eserlerinin Lâtinceye çevrilmesinde Avrupa'daki rönasansa büyük katkıları olan Yahudi âlimlerin, koyu katolik ve ırkçı zihniyet neticesi 15. yüzyılda İtalya ve İspanya'dan kovulmağa başlaması ile 1453'te fetihten sonra İstanbul'da 1470'de kendi adı ile tesis ettiği külliyyede bir üniversite kuran Fatih Sultan Mehmed, bilhassa İtalya'dan kaçan Maestro Jacobo (sonradan müslüman olarak Yakup Paşa olmuştur) ve İspanyalı Ephraim b. Sandschi gibi Yahudi hekimleri etrafına toplamıştı (85). Buna İtalya'dan getirttiği ressam Gentile Bellini, Matteo de Pastis, mimar Antonio Filarete'yi, Trabzon'un zabtından sonra sarayına intisap eden Rum asıllı Georgios Amirutzes'i ve Semerkant'tan Astronom Ali Kuşçu ile İran'dan gelen ve İstanbul'da tesis ettiği Hastane ile Tıp

Akademisinin başkanı yaptığı ve 20.000 akçe gibi yüksek aylık verdiği Ahmed Kutbeddin ve Altünizade, Ahi Çelebi, Beşir Çelebi gibi Türk hekim ve (limlerini de katarak İstanbul'da ilk Üniversiteyi kuran ve ilk Türk Rönasansını yaratan Fatih Sultan Mehmed'in (86) bu büyük dahiy (ne eseri ile Atatürk'ün 1933'te başlattığı ve yukarda kısaca ana hatlarını vermeğe çalıştığımız Üniversite Reformu arasında çok büyük benzerlikler vardır. İstanbul'un bu iki Fethi arasında hem asker olarak, hem bir devri açıp yeni bir devri başlatmaları ve hemde iki Türk Rönasansının 500 senelik ara ile başlatılmasını gerçekleştirerek Türk Kültür tarihinde oynadıkları büyük rol bakımından da çok büyük benzerliklerin bulunduğu muhakkaktır.

Ne yazık ki Atatürk'ün bu yönü şimdiye kadar yeterince değerlendirilememiştir. Atatürk hakkında yabancı lisanda yazılmış eserler arasında en önde gelen bir eser yazan Lord Kinross bile onu, askeri dehası ve devlet adamlığı yönüyle İskender, Sezar, Napolyon ve Cromwell ile mukayese etmekte, bilhassa, Atatürk'ü, Julius Sezar'ın De Bello Gallico'su gibi bir eseri yani "Nutuk"u yazdığı için Julius Sezar'a benzetmekte (87), kısa bir sürede gerçekleştirdiği harf inkıl (bını övmekte ise de (88), Atatürk'ün en büyük eserlerinden biri olan Üniversite Reformu ile kurduğu yeni İstanbul Üniversitesi'nden hemen hemen hiç bahsetmemektedir. Bu da Atatürk'ün Türk Kültürü ve ilmi bakımından çok büyük bir eseri olan Üniversite Reformunun tarihi açıdan, kültür tarihi açısından daha yeteri kadar değerlendirilmediğini göstermektedir.

Şurası muhakkak ki, Nissen, Frank, İgersheimer, Liepmann, Kantorowicz gibi klinisyen Alman hocalar 1933'te İstanbul Tıp Fakültesi'nde hemen göreve başlar başlamaz gerek kibarlıkları gerekse hekimlikteki yüksek başarıları ile gönülleri fetetmişlerdi. Neumark'ın hatıralarında yer aldığı üzere, hekimliğinin ve kibarlığının tesiri altında kalan birçok hastaların yeni doğan çocuklarına Nissen'in ismini ad olarak veriyorlardı (89). Atatürk de muhakkak kendi eseri olan bu Üniversite Reformu ve bunun sonucu İstanbul ve Ankara'da görev alan Alman tıp profesörleri ile gurur duyuyordu. O sıralarda Türkiye'yi ziyaret eden İran Şahı Rıza Pevlevi'ye, Atatürk hemen İstanbul'daki Alman hocaları tavsiye etmiştir. Prof. İgersheimer, Şah'ın göz

hastalığı ile ilgilenerek, lüzumlu gözlüğü vermiş, Prof. Kantorowicz de Şah'a yeni protez yaparak, Şah'ın takdirini kazanmıştı (90).

Alman hocalar da Atatürk'e büyük bir minnettarlık, güven ve içten bir sevgi ile bağlı idiler. Atatürk'ün hastalığında Ankara'da Prof. Marchionini ve Prof. Dr. Max Meyer konsültasyona çağrılmışlardı. Prof.Dr.Kantorowicz, Atatürk'ün diş rahatsızlığı nedeniyle, Prof.Dr.Frank da Atatürk'ün son hastalığında konsültasyon için çağrılmışlardı. Atatürk'ün 1938'deki son hastalığında konsültasyon için ayrıca Almanya'dan Prof.Dr.Gustov von Bergmann ile Viyana'dan Prof.Dr.Hans Eppinger de İstanbul'a davet edilmişlerdi (91).

Atatürk'ün ebediyete intikalinden sonra Prof. Dr. Nissen, Prof. Dr. Lipschitz, Prof.Dr.Igersheimer gibi hastalıklarını tedavi ettirmek ve diğer nedenlerle Türkiye'den ayrılarak Amerika'ya yerleşen Alman hocalara mukabil Prof.Dr.Felix Hauowitz, Prof.Dr.Tibor P (terfi, Prof.Dr.Zdenko Stary, Prof.Dr.Max Clara gibi diğer değerli Alman hocalar İstanbul Tıp Fakültesi'nde görev almışlardır.

Atatürk devrinde ve onu izleyen dönemde 1933 ile 1953 yılları arasında Türkiye'de görev alan Alman hocaların bir kısmı Türk vatandaşlığına geçmiş, hatta Frank (1957), Liepmann (1939), Oberndorfer (1944) gibi çok değerli hocalar ikinci vatanları olan İstanbul'da vefat etmişlerdir. Prof.Dr.E.Frank, Amerikan Üniversitelerinden çok cazip teklifler almasına rağmen bunları redetmiş ve bunun sebebini soranlara "Yurdumdan atılmış olmanın acı şaşkınlığına uğradığım günlerde bana yalnız ve yalnız Türkiye kollarını açarak bağrına bastı, burası benim vatanımdır, ayrılıp nimetlerine küfranda bulunamam" demişti (92).

Atatürk'ün Üniversite Reformu ile vazife alan çok değerli yerli ve yabancı profesörlerle İstanbul Üniversitesi ve İstanbul Tıp Fakültesi Avrupa'da ön plana geçmişti. Akil Muhtar, Mazhar Osman ve Hulusi Behçet gibi hocaların yanı sıra röntgenin keşfinden sonra röntgen tekniği ve radyolojiye dair buluşlarıyla en büyük gelişmeyi sağlayan Friedrich Dessauer, Essentielle Hypertonie'nin ve diabetes tedavisinde syntalinin kaşifi dahiliyecisi Erich Frank ve göğüs cerrahisine, hocası Sauerbruch kadar yön veren Rudolf Nissen gibi cerrahın ve

diğer değerli pek çok hocanın İstanbul Tıp Fakültesi'nde çalışması bu fakültenin o zamanlar Avrupa'da tıp alanında ilim meşalesini en önde taşıyan bir fakülte gözüyle bakılmasına sebep olmuştur. Buna en büyük delil de Erich Frank'ın İstanbul Tıp Fakültesi'nde neşrettiği "New İstanbul Contributions to Clinical Science" mecmuasının II. Dünya harbinden sonra 1950'li yıllarda bile her yeni sayının içinde daha ne gibi tıbbi bir yenilik yeralacak düşüncesiyle Avrupa'da, şabırsızlıkla beklenen bir dergi olması gösterilebilir. Dermatoloji hocası Hulusi Behçet'in bugün de kendi adıyla tıbbi literatürde anılan Hulusi Behçet-Syndromunu keşfi, Akıl Muhtar'ın kendi alanlarındaki Avrupa'da tıbbi literatüre geçen buluşları, Mahzar Osman'ın psikiyatride kendi ekolünü kurması, Süheyl Ünver'in Türk tıp tarihi alanında Avrupa'da ilgiyle takip edilen araştırmaları, Atatürk'ün Üniversite Reformu ile İstanbul Tıp Fakültesi'nde Türkiye'de tıbbi alanda bir rönesansın doğuşunun en büyük delilleridir.

1933'den bu yana binlerce hekim, uzman yetiştiren İstanbul Tıp Fakültesi, değerli bilim adamlarını da yetiştirmiştir. Fakültede gittikçe artan araştırma faaliyetinin sonuçları çeşitli dergi ve kitaplarda yayınlanmıştır.

İstanbul Tıp Fakültesi bünyesinde birer yüksek okul olarak bulunan Eczacılık Yüksek Okulu, 1962. Diş Hekimliği Yüksek Okulu 1964 de ayrılarak fakülte olmuşlardır. İstanbul Üniversitesi Senatosu 27 Temmuz 1967 tarihli toplantısında Cerrahpaşa Tıp Fakültesinin kurulmasına karar verince Tıp Fakültesi iki fakülte halinde organize oldu. 1970 yılında Bursa Tıp Fakültesini kurma görevini yüklenen İstanbul Tıp Fakültesi 1973 de Bursa Tıp Fakültesinin tam organizasyonu sağlamıştır (93).

Bugün klinik inşaatlarının büyük bir kısmı tamamlanmış, Çapa kampüsünde faaliyetini sürdüren İstanbul Tıp Fakültesi, 6 Kasım 1981'de yürürlüğe giren 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'na (YÖK) göre Bölümler, Anabilim ve Bilim dalları halinde yeniden organize olmuştur (Bkz. Ek: II).

Günümüzde sayısı artarak yurt sathına dağılan tıp fakültelerindeki hocaların rektör ve dekanlarının çoğunun, Atatürk'ün Üniversite

Reformu ile gelişen İstanbul Tıp Fakültesi'ndeki hocaların öğrencileri olması, Atatürk'ün Üniversite Reformu'nun ve onun neticesi yeniden doğan İstanbul Tıp Fakültesi'nin

bugünkü sağlık hizmetlerinin ve tıbbımızın çağdaş medeniyet seviyesine ulaşmadaki büyük rolünü göstermeye kafidir.

KAYNAKLAR

1. Terzioğlu, Arslan: Mittelalterliche islamische Krankerh (user... Berlin 1968, s. 171; Ünver, Süheyl: Fatih, Külliyesi ve Zamanı İlim Hayatı, İstanbul 1946, s.20; Barkan, Ömer L.: Süleymaniye Cami ve İmaret İnaatı, C.1, Ankara 1972, s.78.
2. Terzioğlu, A.: Die Verdienste der österreichischen (rzte bei der Grundung der modernen medizinischen Fakult (t in der osmanischen Reichshauptstadt Istanbul am Anfang des 19. Jahrhunderts. Wien und die Weltmedizin, Hrsg. von Erna Lesky, Wien-Köln-Graz 1974; s.136-140.
- 2a. Shaw, S.J.: The Origin of Ottoman Military Reform: The Nizam-i Cedid Army of Sultan Selim III. Journal of Modern History, 37 (1965), s.291-306.
3. Başbakanlık Arşivi: Maliyeden Müdevver Defterler, Defter Nr.8886, s.324.
4. Saffet: Bahriye Tarihimizden Filas (lar. İstanbul 1329, s.30.
5. Başbakanlık Arşivi, Cevdet Bahriye Tasnifi Nr. 1252.
6. Başbakanlık Arşivi, Cevdet Bahriye Tasnifi Nr. 7283.
7. Başbakanlık Arşivi, Cevdet Sıhhiye Tasnifi Nr. 620.
8. Topkapı Sarayı Arşivi: Arşiv Belgesi Nr. E.8627.
9. Başbakanlık Arşivi: Cevdet Bahriye Tasnifi Nr. 1575.
10. Aynı kaynak
11. Uludağ, O.Şevki: Tarihimizde iki Tıbhane vardır. Tıp Dünyası 8 (1935), s.2987-2989; Uludağ, O. Şevki: Yine İlk Tıbh (ne ve Rum Tıbbiye Mektebi. Tıp Dünyası, 13 (1940, s. 4367).
12. Taşkıran, N.: Tersane-i (mire'deki Tabibhane'ye Ait Bazı Belgeler. Haseki Bülteni, 12 (1974), s. 137-138.
13. Başbakanlık Arşivi: Maliyeden Müdevver Defterler, N° 8986, s.341.
14. Aynı kaynak.
15. Aynı kaynak.
16. Schadowaldt, Hans: Bemerkungen zur Geschichte der Marinepharmazie. Sonderdruck aus: Veröffentlichungen der Internationalen Gesellschaft für Geschichte der Pharmazie, Bd.10 (1970), s.9.
17. Gençer, A.I.: İstanbul Tersanesinden Açılan İlk Tıp Mektebi. İst. Tıp Fak. Mecm. 41 (1978), s.738-739; Saffet: Bahriye Tarihimizden Filasalar, İstanbul 1329, s.30.
18. Uzluk, F.N.: Hekimbaşı Mustafa Behçet, Ankara 1954, s.52-61.
19. Ünver, S.: İstanbul Tıp Fakültesi (1827-1934). 107 Yılda Geçirdiği Çıgırlar. Dirim, 10 (1935), s.12, Şehsuvaroğlu, B.N.: Türkiye'de Tıp Öğretimi, İstanbul Tıp Fakültesi Mecm., 22 (1959), s.739.
20. Ünver, Süheyl: Cerrahhane-i (mire (1832).İstanbul 1931, s.5.
21. Uzluk, F.N.: a.e., s.61
22. Terzioğlu, A.: Das Josephinum und seine Ausstrahlung. Apotheker Journal 8 (1986), s. 43-44.
23. Başbakanlık Arşivi: Arşiv Belgesi Nr. 46760 a.
24. Başbakanlık Arşivi: Arşiv Belgesi Nr. 46760, 46759 e, g, f, h.
25. Wurzbach, Constant von: Biographisches Lexion des Kaisertums Österreich. Bd.21, Wien 1869, s. 294-295; Neuburger, Max: Österreichische (rzte und Sanit (tswesens in der Türkei (1839-1856). Wiener medizinische Wochenschrift 67 (1917), s.1685-1688; Terzioğlu, Arslan: Josephinum und seine Ausstrahlung. Apotheker Journal, 8 (1986), s.42.
26. Archivdokument Nr.OOOXXIV Lit. A-V. mit dem Datum 20. Februar 1839 im Haus-,Hof und Staatsarchiv in Wien.
27. Ahmed Sadık Ziver Paşa: (sar-ı Ziver Paşa-Divanı ve Münşaat. Bursa 1313 H. (1895), s. 198-99.
28. Uludağ, Osman Şevki: Tanzimat ve Hekimlik. Tanzimat I., İstanbul 1940, s. 967-968.
29. Cadalvene, E. de et Barrault, E.: Deux ann (es de L'histoire d'Orient (1839-1840). Tome I, Paris 1840, s.296.
30. Takvim-i Vek (yi, Defa 180, 6 Rebiül (hir, 1255/19 Haziran 1839, s.2.
31. Takvim-i Vek (yi, No: 1460, 24 Zilhicce 1288/5 Mart 1872, s.3.
32. Prens Metternich'e hitaben İstanbul'daki Avusturya Sefaretinden yazılan bir mesaj niteliğindeki 20 Şubat 1839 tarihli ve Stürmer imzalı bu belge, Viyana'da Haus-,Hof und Staatsarchiv'de bulunmakta olup, A, B, C, D paragraflarında Kaputan Paşa'dan ve Mirliya Mustafa Paşa'dan bahsedildikten sonra F paragrafında 17 Şubat (1839) da Galatasaray'daki Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'nin açılışına dair tercümesini verdiğimiz haberi vermektedir.
33. Medicinisch Chirurgische-Zeitung, fortgesetzt von Johann Nepomuck Ehrhart, Edeln von Ehrhartstein. Dritter Band, Innsbruck 1839, s.31-32; ayrıca bkz. Medicinische Unterhaltungsbibliothek oder Colloktiv-BI (tter von heiterem und ernstem Colorite für alte und junge Aerzte. VII. B (ndchen, Leipzig 1842, s.161-169.
34. Freiherr v. Toll, Benno: Der oberste Gesundheitstrat von Konstantinopel in seiner völkerrechtlichen Bedeutung (1838-194). München 1922, s.7.
35. Myrdacz, Paul (Hrsg.): Handbuch für k. und k. Milit (r (zte. Bd.2, Wien 1898, s.76.
36. Cadalvene, E. de et Barraul, E.: Deux ann (es l'histoire d'Orient (1839-1840). Tome I, Paris 1840, s.297 de dr. Bernard hakkındaki bölüm şöyle... La traslation de l' (cole (Galata-Serai (tait la signal d'une sorte de restauration de cet (tablisement qui en a conserv (la direction." 30 Ekim 1806'da Avusturya'da Cilli'de doğan Dr.Neuner'den aynı şekilde, s.299'da yanlış olarak Alman doktoru olarak bahsedildiği görülmektedir.
- 36a. Mac Carthy, J.W, Carath (odory, Constantin: Maladie et de la Mort du Sultan Mahmoud II. Paris 1841, s.60.
37. Viyana'da Haus, Hof und Staatsarchiv'deki 2 Ağustos 1839 tarih ve ad N 353 no'lu belge.
38. Veznecilerde Tulumbacıbaşı Konağında Tıbhane-i (mire ve

- Cerrahhane-i mire'nin 15 Şaban 1242 (14 Mart 1827) de açılışına dair daha geniş bilgi için bkz. Uzluk, Feridun Nafiz: Hekimbaşı Mustafa Behçet Efendi. Ankara 1954, s.52-61.
39. Eczacı Ahmed Mustafa Efendi'nin diplomasının 10 Ramazan 1256 (7 Kasım 1840), Eczacı Süleyman Efendi'nin diplomasının 20 Şevval 1256 (18 Aralık 1840) tarihlerini taşıdığı Naşid Baylav hoca tarafından ileri sürülmüştür (Baylav, Naşid: Eczacılık Tarihi. İstanbul 1968, s.208-213).
- 39a. Berliner Medicinische Central Zeitung, IX. Jg., 48 Stück; 27 November 1840, Sp.959.
40. Terzioğlu, Arslan: Das Josephinum und seine Ausstrahlung. Apotheker Journal. 8 (1986), s.42.
41. Vahid Efendi: Sefaretname-i Seyyid Mehmed Emin Efendi. El yazma nüshası. Süleymaniye Bibliothek, Esat Efendi Küt, İstanbul, Nr. 2277, varak 8 a, 8 b; Terzioğlu, Arslan: Das Josephinum und seine Ausstrahlung. Apotheker Journal, 8, (1986), s.42-43.
42. Başvekalet Archiv: 1844 (1260 H) tarihli İrade Defteri; Neuburger, Max: Österreichische rzte als Pioniere der wissenschaftlichen Medizin und Sanit (tswezens in der Türkei (1839-1856). Wiener medizinische Wochenschrift 67 (1917), s.1685-1686.
43. Wurzbach, Constant von: Biographisches Lexikon des Kaisertums Österreich. Bd. 1, Wien 1856, s.323.
44. Bernard, K.A.: Rapport sur le travaux de l'Ecole de Medicine de Galata-S (rai. Journal de Constantinople et des int (r (ts Orientaux, 26. Sept. 1843, s.22.
45. Allgemeine Zeitung für Milit (r-Arzte, herausgegeben von Ph. F. H. Klencel. 2. Jg. Braunschweig 1844, s.141, 142, 159-160, 165-167.
46. Stern, Bernhard: Medizin., Aberglaube und Geschlechtsleben in der Türkei. Bd. 1, Berlin 1903, s.55-56.
47. Allgemeine Medicinische Central-Zeitung, XI. Jg., 57. Stück, 20 Juli 1842, Sp.464.
48. Terzioğlu, Arslan: Das Josephinum und seine Ausstrahlung. Apotheker Journal, 8 (1986); s.44-46.
49. Allgemeine Medicinische Central-Zeitung. XIV.Jg., 97. Stück, 3 December 1845, Sp.776.
50. Rigler, Lorenz: Nekrolog (für dr. Joseph Warthbichler). Wiener Medizinische Wochenschrift. 2 Jg. Nr.39, (1852), Sp.678.
51. Dr. Bernard'ın mezar sanat tarihçisi Prof. Semavi Eyice tarafından 1952 de keşfedildi. Bkz. Eyice Semavi: Mekteb-i Tıbbiyenin ilk Müdürü Dr. Bernard'ın Mezarı. tarih Dergisi. Bd.2, 1952, s.71-76.
52. Neuburger, Max: a.g.e., Sp. 1688; Vgl. Ünver, Süheyl: Tıp Tarihimiz Yılığın I. İstanbul 1966, s.48; Wurzbach, Constant von: a.g.e. Bd. 36, s.195.
53. Bkz. Sonntagbl (ttern Wiener Boote Nr.2, 1848.
54. Ünver, A. Süheyl: Osmanlı Tababeti ve Tanzimat hakkında yeni notlar. Tanzimat I, İstanbul 1940, S. 943..
55. Mezbur, Artin: Ermeni Hekimler (Unirvesitaire) (1688-1940). İstanbul 1950, 108-115.
56. Özbay, Kemal: Türk Asker Hekimliği Tarihi ve Asker Hastaneleri, C.2, İstanbul 1976, s.57.
57. Wurzbach Constant von: a.g.e., Bd. 26, s.157.
58. Kirchenberger, S.: Lebensbilder hervorragender österreichisch-ungarischer Milit (r-und Marine Arzte. Wien Leipzig 1913, S.174; Wurzbach, Constant von: a.g.e., Bd. 26, s.158.
59. Preyss, Georg: Das Leben und Wirken des k.k.Raths. Stabsfeldarzts und Professors der Augenheilkunde am Josefinum Dr. Friedrich Jager Ritter v. Jaxthal. Ged (chtnissrede gehalten bei Gelegenheit der Jahresfeier der wissenschaftlichen Th (tigkeit des Wiener medicinischen Doctoren-Collegiums am 22.October 1877. Wien 1877, s. 9f.
60. Terzioğlu, Arslan: Das Josephinum und seine Ausstarhlung. Apotheker Journal 8 (1986), s.44.
61. Djetl, Josef: Kritische Darstellung europ (ischer und asiatischer Krankenh (user. Zeitscher, der kais. kön. Gesellschaft der Aerzte zu Wien. 10. Jg. Bd. 1, (1854), s.340.
62. Vgl. A. Z.: Notice sur l'Ecole de M (decine de Constantinople Gazette Medicale d'Orient, No.12 (1871), s. 192; Ünver, Süheyl: İstanbul Tıp Fakültesi (1827-1934). 107 Yılda Geçirdiği Çığırklar. Dırım, c.10, 1-2 (1935) s.16.
63. Unat, Ekrem Kadri ve Samasti, Mustafa: Mekteb-Tıbbiye-i Mülkiye. İstanbul 1990, s.8.
64. Unat, Ekrem Kadri ve Samasti Mustafa: a.g.e., s.76.
- 64a. Rieder, Robert: Für die Türkei. Bd.2, Die neue Milit (rmedizinische. Schule Haidar-Pascha. Jena 1904, s.XII, XVIII, XX.
65. Bkz. Darülfünun-u Osmani Tıp Fakültesi Cemiyet-i Muallimin Mukerrerat ve Zabıt Defteri. 24 Şevval 1326, 5 Teşrinisani 1324 ve 18 Kasım 1909. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Tarihi Kürsüsü Kitaplığı.
66. Unat, Ekrem Kadri: Kadırgada'ki Tıp Fakültesi. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dergisi, C.12, Sayı: 2, 12 Nisan 1981, s.211.
67. Unat, Ekrem Kadri: a.g.e., s.218.
68. Topuzlu, Cemil: İstibdat-Meşrutiyet-Cumhuriyet Devirlerinde 80 Yıllık Hatıralarım. İstanbul 1951, s.90-100.
69. Unat, Ekrem Kadri ve Samasti, Mustafa: Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye. İstanbul 1990, s.77.
70. Haydarpaşa'daki bu Tıp Fakültesi 11 Teşrinievvel 1335 (10 Ekim 1919) tarihli Darülfünun-u Osmani Nizamnamesinde Tıp Medresesi olarak anılmaktadır. (Bkz. Düstur, II. tertip, 11. cilt, 401. sahife). İstanbul Darülfünunun Şahsiyesi Hükmiyesi Hakkındaki Kanun 21 Nisan 1340 (21 Nisan 1924)'te müzakere edilerek kabul edilmişti ki bunda da bu Tıp Fakültesi'nden Tıp Medresesi olarak bahsedilmektedir. (Bkz. Zabıt Ceridesi: Cilt 8, s. 1098-1106). Cumhuriyetin ilk yıllarında mezun olanlara verilen diplomalarda da İstanbul Darülfünunu Tıp Medresesi olarak adlandırılmasına mukabil 1929'daki Harf İnkılabından hemen sonra verilen diplomalarda İstanbul Darülfünunu Tıp Fakültesi isminin kullanıldığı görülmektedir.
71. Bkz. Unat, Ekrem Kadri: İstanbul Darülfünunu Tıp Fakültesinin Kuruluşundan Cerrahpaşa Tıp Fakültesinin Kuruluşuna. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dergisi, c.4, (1973) s.327-330; Widmann, Host: Exil und Bildungshilfe. Bern-Frankfurt/M 1973, s. 45-52.
72. Bkz. Neumark, Fritz: Zuflucht am Bosphorus. Deutsche Gelehrte, Politiker und Künstler in dor Emigration (1913-1953). Frankfurt/M. 1980, s.13-14.
73. Schwartz, Philipp: Erinnerungen an die türkischen Jahre, Teil I ve Teil II, II. Intern. Symposiums zur Erforschung des deutschsprachigen Exils nach 1933, Kopenhagen August 1972, için teksir edilmiş nüsha, s.6, 8; Philipp Schwartz: Über die Notgemeinschaft deutscher Wissenschaftler im Ausland. Vortrag, geh. beim II. Intern. Symposium in Kopenhagen am 17.8.1972; Pechstein, Johannes: Philipp Schwartz 80 Jhralt. Fortschritte der Medizin, 93 Jg., Nr. 25 (1975) s.1140.
74. Neumark, Fritz: a.e. s. 16-18; Widmann, Horst: a.e., s. 55-57.
75. Nissen, Rudolf: Helle Bl (tter-dunkle Bl (tter, Erinnerungen eines Chirurgen. Stuttgart 1969, s. 194.
76. Neumark, Fritz: a.e., s.57.
77. Daha geniş bilgi için bkz. 18 Teşrin-i Sani ve 19 Teşrin-i sani 1933 tarihli Cumhuriyet Gazetesi.
78. Hirsch, Ernst: Dünya Üniversiteleri ve Türkiye'de Üniversitelerin gelişmesi, c.1, İstanbul 1950, s.460; Widmann, Horst a.e., s.68.
79. O zaman İstanbul Tıp Fakültesinde görev alan Alman ve Türk hocaların kürsü ve enstitülere dağılışına ait geniş bilgi için bkz. Unat, Ekrem Kadri: İstanbul Darülfünunu Tıp Fakültesinin Kuruluşundan Cerrahpaşa Tıp Fakültesinin kuruluşuna, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dergisi, c.4, (1973) s.329-330; Widmann, Horst: a.e., s.768-91.
80. Bkz. Deutsche Medizinische Zeitschrift, 59 Jg., Nr. 35 (1933), s.1368-1369; Elman, A.Şevket: Dr.Reşit Galip, Ankara 1955, s. 134-137.
81. Bkz. New York Times'in 5.11.1933 tarihli nüshası.
82. Bkz. Schulze. I.H.: De Gondisapora Persarum quondam academia medica. Comment. acad. Petropolit 1751. 4. XIII., s.437-458; Haeser, H.: Geschichte christlicher Krankenpflege und Pflgerschaften. Berlin 1857, s.106.
83. Bkz. Terzioğlu, Arslan: Mittelalterliche islamische Krankenh (user...Diss-TU Berlin 1968, s.37-41; Ulman, Manfred: Die Medizin im İslam. Leiden-Köln 1970, s. 25-107.
84. Bkz. Schipperges, Heinrich: Die Assimilation der arabischen Medizin durch die latenische Mittelalter. Wiesbaden 1964.
85. Babinger, Franz: Ja'qub Paşa, ein Leibarzt Mehmeds II. Estratto della Rivista degli Studi Orientali, vol. 26 (1951), s. 87-113; Rozanes, Sal: Dibr (jem (Israel be Togarma. IV. Sofia 1936, s.194.
86. Daha geniş bilgi için bkz. Babinger, Franz: Mehmed Eroberer und

-
- seine Zeit. München 1953, s.283, 417, 492, 493; Adivar, Adnan: Osmanlı Türklerinde İlim, İstanbul 1970, s.46; Galant (, Abraham: M (decins Juifs au Service de la Turqui. İstanbul 1938, s.27.
87. Lord Kinross: Atatürk. Bir Milletın Yeniden Doğuşu. Çev. Ayhan Tezel, c.2. İstanbul (1968), s.664-714.
88. Lord Kinross: a.e., c.2, s.665-671.
89. Neumark, Fritz: a.e., s.101.
90. Neumark, Fritz: a.e., s. 102-103.
91. Daha geniş bilgi için bkz. Terzioğlu, Arslan: Atatürk'ün Son Hastalığı ve Tedavisinde Kullanılan Tıbbi Aletler. Bifaskop, 4 (1981), s.2, 3; Bergman, Gustav von: Rückschau. (München 1953), s.242-249.
92. Bkz. Türk-Alman Tıbbi İlişkileri Simpozyum Bildirileri, 18 ve 19 Ekim 1976. Yayınlanan: Arslan Terzioğlu, İstanbul 1981, s.160-161.
93. İstanbul Tıp Fakóltesi hakkında daha geniş bilgi için bkz. Cumhuriyetin 50. Yılında İstanbul Tıp Fakóltesi, c.1, İstanbul 1974, s.11-12, 15, 22. Kürsüleri tarihçeleri için, bkz. a.g.e., s.25-114.